

Kodeks cywilny – zobowiązania – część ogólna

Skrypt powstał wyłącznie na podstawie ustawy „Kodeks cywilny”. Nie wykorzystywałem w pracach nad nim żadnego orzecznictwa ani opracowań doktrynalnych. Głównym zadaniem skryptu jest pomoc w nauce i powtórkach z tekstu ustawy – dlatego zawartość dzielona jest w pierwszej kolejności na fragmenty zgodne z podziałem kodeksowym, a następnie na mniejsze części grupowane (w miarę możliwości) tematycznie.

Michał Wysocki

1. Ogólnie

Pojęcie:

1. **zobowiązanie** - wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić
2. świadczenie może polegać na działaniu lub zaniechaniu
3. **granice swobody umów** - strony zawierają umowę według uznania, ale treść i cel nie może sprzeciwiać się:
 1. właściwości stosunku
 2. ustawie
 3. ZWS

Sposób wykonywania:

1. **dłużnik powinien:**
 1. wykonywać zgodnie z treścią i w sposób odpowiadający celowi, ZWS i ustalonym zwyczajom
 2. współdziałać z wierzycielem działającym w taki sam sposób
2. **należyta staranność:**
 1. dłużnik ma zachować ogólnie wymaganą w takich stosunkach staranność
 2. w zakresie działalności gospodarczej - uwzględnić się zawodowy charakter działalności
3. **wykonawca:**
 1. wierzyciel może żądać osobistego wykonania świadczenia przez dłużnika tylko gdy to wynika z treści czynności, ustawy lub właściwości świadczenia
 2. wierzytelność pieniężna wymagalna - wierzyciel nie może odmówić przyjęcia kasy od osoby trzeciej (nawet gdy działa bez wiedzy dłużnika)

Jakość rzeczy:

1. dłużnik jest zobowiązany do świadczenia rzeczy oznaczonych co do gatunku
2. jakość rzeczy nie jest oznaczona przez przepisy lub czynność prawną ani nie wynika z okoliczności
3. zasada - powinien świadczyć rzeczy **średniej jakości**

Nadzwyczajna zmiana stosunków:

1. z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia (a strony tego nie przewidywały przy zawieraniu umowy):

1. byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami
2. groziłoby jednej ze stron rażąco stratą
2. sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współżycia społecznego:
 1. oznaczyć sposób wykonania zobowiązania
 2. wysokość świadczenia
 3. orzec o rozwiązaniu umowy (przy rozwiązaniu sąd może orzec rozliczenia)

Zasada walutowości:

1. **zasada walutowości** - przedmiotem zobowiązania suma pieniężna w walucie obcej - dłużnik może spełnić w polskiej, chyba że ustawa, orzeczenie sądu lub czynność prawna zastrzega spełnienie w obcej
2. **wartość waluty obcej** - według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z dnia wymagalności roszczenia (ustawa, orzeczenie lub czynność prawna mogą zastrzegać inaczej)
3. **zwłoka dłużnika** - można żądać spełnienia w polskiej walucie

Nominalizm, waloryzacja:

1. **przedmiotem zobowiązania od chwili powstania jest suma pieniężna** - spełnienie następuje przez zapłatę, chyba że ustawa
2. w umowie można zastrzec, że wysokość świadczenia uzależniona będzie od innego miernika wartości
3. **istotna zmiana siły nabywczej pieniądza po powstaniu zobowiązania** - sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współżycia społecznego, zmienić wysokość lub sposób spełnienia świadczenia pieniężnego, chociażby były ustalone w orzeczeniu lub umowie
4. nie można żądać zmiany, jeśli przedsiębiorca w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa

Odsetki:

1. **odsetki** od sumy pieniężnej tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej, ustawy, orzeczenia sądu lub decyzji organu
2. **nieokreślone** - wysokość ustawowa
3. **odsetki maksymalne** - czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym
4. nie można ograniczyć lub wyłączyć zapisu o odsetkach maksymalnych także przez prawo obce
5. **termin płatności** - gdy nie zastrzeżono inaczej - płatne co roku z dołu, a jeśli termin płatności krótszy niż rok - jednocześnie z zapłatą sumy

Szkoda:

1. odpowiedzialność odszkodowawcza tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego wynikła szkoda
2. **zakres odpowiedzialności** - jeśli ustawa lub umowa nie mówią inaczej - odpowiedzialność obejmuje straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć
3. **przyczynienie się** - jeśli poszkodowany przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody - obowiązek naprawienia ulega odpowiedniemu zmniejszeniu stosownie do okoliczności i stopnia winy stron

4. **naprawienie szkody** według wyboru poszkodowanego:
 1. przywrócenie stanu poprzedniego (chyba że niemożliwe albo pociąga za sobą dla zobowiązanego nadmierne trudności lub koszty - wtedy tylko zapłata)
 2. zapłata odpowiedniej sumy pieniężnej (wysokość ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania - szczególne okoliczności mogą wskazać inną chwilę)

Sposób zabezpieczenia:

1. jeśli ustawa przewiduje zabezpieczenie - powinno nastąpić przez złożenie kasy do depozytu sądowego
2. z ważnych powodów zabezpieczyć można w inny sposób

Zobowiązanie przemienne:

1. dłużnik zobowiązany w ten sposób, że wykonanie zobowiązania może nastąpić przez spełnienie jednego z kilku świadczeń
2. wybór należy do dłużnika (czynność prawna, ustawa, okoliczności - wierzyciel lub osoba trzecia)
3. złożenie oświadczenia drugiej stronie lub jeśli wybiera dłużnik - spełnienie świadczenia
4. uprawniony nie dokonuje wyboru - druga strona wyznacza termin, po którym druga strona decyduje

Wypowiedzenie zobowiązań ciągłych:

1. zobowiązanie bezterminowe o charakterze ciągłym wygasa po wypowiedzeniu przez dłużnika lub wierzyciela
2. terminy umowne, ustawowe lub zwyczajowe, a jeśli brak - niezwłocznie po wypowiedzeniu

2. Wielość dłużników albo wierzycieli

2.1. Zobowiązania solidarne

Solidarność dłużników:

1. kilku dłużników zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich łącznie, kilku z nich lub każdego z osobna
2. zaspokojenie przez jednego zwalnia pozostałych
3. aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy pozostają zobowiązani
4. **regres:**
 1. jeśli jeden spełnił, treść stosunku prawnego rozstrzyga czy w i jakiej części ma regres
 2. jeśli nic nie wynika, może żądać zwrotu w częściach równych
 3. część przypadająca na dłużnika niewypłacalnego rozkłada się na pozostałych

Solidarność wierzycieli:

1. kilku wierzycieli uprawnionych w ten sposób, że dłużnik może spełnić całe świadczenie do rąk jednego
2. zaspokojenie jednego zwalnia z długu wobec pozostałych
3. dłużnik sam może wybrać komu spełnić (chyba że ktoś wytoczył powództwo - wtedy jemu)
4. **regres:**

1. jeden z wierzycieli przyjął świadczenie - treść stosunku rozstrzyga o regresie
2. jeśli nic nie ma - odpowiedzialnych w częściach równych

Solidarne zobowiązanie:

1. zobowiązanie jest solidarne, jeśli to wynika z ustawy lub czynności prawnej
2. zobowiązanie może być solidarne nawet gdy dłużnicy są zobowiązani w sposób odmienny
3. **wspólne mienie** - jeśli kilka osób zaciągnęło zobowiązanie dotyczące wspólnego mienia, są zobowiązani solidarnie (można umówić się inaczej)
4. **przedawnienie** - przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia względem jednego nie ma skutku względem innych
5. **zwolnienie** z długu lub zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego nie ma skutków względem innych

Ochrona dłużników:

1. działania i zaniechania jednego dłużnika nie mogą szkodzić innym
2. dłużnik może bronić się zarzutami, które:
 1. przysługują mu osobiście względem wierzyciela
 2. ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania są wspólne wszystkim dłużnikom
3. wyrok zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych zwalnia współdłużników, jeżeli uwzględni zarzuty, które są im wszystkim wspólne

Ochrona wierzycieli:

1. zwłoka dłużnika, przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia względem jednego z wierzycieli
2. mają skutek względem pozostałych wierzycieli

Odnowienie i zwłoka:

1. odnowienie między wierzycielem a jednym zwalnia pozostałych dłużników, chyba że wierzyciel zastrzegł sobie inaczej
2. zwłoka wierzyciela względem dłużnika ma skutek względem pozostałych

2.2. Zobowiązania podzielne i niepodzielne

Pojęcie:

1. świadczenie podzielne - może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości
2. jest kilku dłużników lub wierzycieli, a świadczenie podzielne - dług i wierzytelność dzielą się na tyle części, ile jest osób (części równe, chyba że z okoliczności wynika coś innego)

Dłużnicy:

1. zobowiązani do świadczenia niepodzielnego jak solidarni
2. **brak odmiennej umowy** - zobowiązani do świadczenia podzielnego jak solidarni, jeśli wzajemne świadczenie wierzyciela jest niepodzielne
3. **dłużnik spełnił świadczenie niepodzielne** - może żądać od pozostałych zwrotu wartości według tych samych zasad co solidarny

Wierzyciele:

1. kilku wierzycieli do świadczenia niepodzielnego - każdy może żądać spełnienia
2. sprzeciw jednego - dłużnik ma świadczyć wszystkim łącznie albo złożyć przedmiot do depozytu sądowego
3. zwolnienie dłużnika przez jednego z wierzycieli niepodzielnego nie ma skutku względem pozostałych
4. zwłoka dłużnika, przerwanie lub zawieszenie biegu przedawnienia względem wierzyciela - ma skutek względem pozostałych
5. jeden z wierzycieli przyjął niepodzielne - odpowiedzialność jak solidarny względem pozostałych

3. Ogólne przepisy o zobowiązaniach umownych

Konsument - przedsiębiorca nie może żądać od konsumenta opłaty za określony sposób zapłaty, jeśli nie ponosi kosztów

Wzorzec umowy:

1. wiąże drugą stronę, jeśli doręczono go przed zawarciem umowy
2. gdy wzorzec **zwyczajowo przyjęty** - wiąże, gdy druga strona mogła się z łatwością dowiedzieć (wyjątek - konsumenci, no chyba że powszechne, drobne umowy życia codziennego)
3. jeśli wzorzec **elektroniczny** - powinna udostępnić
4. **zobowiązanie ciągłe** - umowa o charakterze ciągłym, wzorzec wiąże, jeśli spełnione powyższe warunki i nie wypowiedziano umowy w najbliższym terminie
5. sprzeczność z treścią umowy - **umowa wiąże**
6. **wykładnia:**
 1. wzorzec jednoznaczny i zrozumiały
 2. porozumienia niejednoznaczne na korzyść konsumenta (nie stosuje się w postępowaniach o uznanie postanowień za niedozwolone)

Klauzule niedozwolone:

1. **definicja** - postanowienia umowy z konsumentem niezgodnione indywidualnie, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy (nie wiążą)
2. klauzulami niedozwolonymi nie są główne świadczenia stron (cena, wynagrodzenie), gdy zostały sformułowane jednoznacznie
3. **niezgodnione indywidualnie** - konsument nie miał rzeczywistego wpływu (ciężar dowodu na tym, kto się powołuje na uzgodnienie)
4. **ocena umowy:**
 1. ocena zgodności z dobrymi obyczajami według stanu z chwili zawarcia
 2. bierze się pod uwagę treść, okoliczności zawarcia i umowy związane z tą
5. **przykłady:**
 1. wyłączają lub ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za szkody na osobie
 2. wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania
 3. wyłączają lub istotnie ograniczają potrącenie wierzytelności konsumenta z

wierzytelnością drugiej strony

4. przewidują postanowienia, z którymi konsument nie miał możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy
5. przyznają kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy
6. uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie
7. przyznają tylko kontrahentowi konsumenta uprawnienie do stwierdzania zgodności świadczenia z umową

Konflikt formularzy:

1. umowa między przedsiębiorcami stosującymi różne wzory umów - nie obejmuje sprzecznych ze sobą postanowień
2. umowa niezawarta, jeśli niezwłocznie powiadomi, że nie zamierza na powyższych warunkach zawierać

Niemożliwość świadczenia:

1. umowa o świadczenie niemożliwe jest nieważna
2. strona w chwili zawarcia wiedziała o niemożliwości i nie wyprowadziła drugiej z błędu - naprawienie szkody

Wyzysk:

1. jedna ze stron wyzyskuje przymusowe położenie, niedoświadczenie lub niedoświadczanie
2. w zamian za swoje świadczenie przyjmuje lub zastrzega dla siebie lub osoby trzeciej świadczenie w rażąco stopniu przewyższające swoje
3. druga strona może żądać zmniejszenia swojego, lub zwiększenia drugiego - gdy nadmiernie utrudnione, unieważnienia umowy
4. przedawnienie 2 lata od zawarcia umowy

Umowa przedwstępna:

1. jedna ze stron lub obie zobowiązują się do zawarcia oznaczonej umowy
2. powinna określać istotne postanowienia umowy przyrzeczonej
3. jeśli termin zawarcia umowy przyrzeczonej nieokreślony - termin odpowiedni wyznaczony przez stronę uprawnioną do żądania zawarcia (jeśli obie strony uprawnione, wiąże termin strony, która była pierwsza)
4. w ciągu roku nie wyznaczono terminu do zawarcia - nie można żądać zawarcia
5. **skutki:**
 1. strona zobowiązana do zawarcia uchyła się - druga może żądać naprawienia szkody (strony mogą postanowić inaczej)
 2. jeśli umowa przedwstępna czyni zadość wymaganiom umowy przyrzeczonej - można żądać zawarcia
6. **przedawnienie** - 1 rok od dnia, w którym miała być zawarta
7. jeśli sąd oddalił żądanie zawarcia umowy przyrzeczonej - przedawnienie 1 rok od uprawomocnienia

Osoba trzecia:

1. umowa o świadczenie przez osobę trzecią:

1. w umowie zastrzeżono, że osoba trzecia zaciągnie określone zobowiązanie albo spełni świadczenie
2. ten kto tak mówi, odpowiedzialny jest za szkodę, którą druga strona poniesie gdy osoba trzecia nie zaciągnie lub nie spełni
3. można się zwolnić samemu spełniając (chyba że przeszkadza umowa albo właściwość świadczenia)

2. umowa o zwolnienie dłużnika:

1. osoba trzecia zobowiązała się w umowie z dłużnikiem zwolnić go od obowiązku świadczenia
2. jest odpowiedzialna względem dłużnika za to, że wierzyciel nie będzie od niego żądał spełnienia

3. umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej:

1. w umowie zastrzeżono, że dłużnik spełni świadczenie na rzecz osoby trzeciej
2. jeśli nie postanowiono inaczej, osoba ta może żądać bezpośrednio od dłużnika
3. zastrzeżenie o świadczeniu na rzecz osoby trzeciej nie może być odwołane ani zmienione, jeśli osoba trzecia chce korzystać z zastrzeżenia
4. dłużnik może podnosić zarzuty także przeciwko osobie trzeciej

Zadatek:

1. gdy brak zastrzeżenia umownego lub zwyczaju - zadatek polega na tym, że w razie niewykonania umowy przez stronę drugą może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i zatrzymać zadatek, a jeśli sama dała - żądać podwójnego
2. wykonanie umowy - zadatek zalicza się na poczet świadczenia strony, która go dała (jeśli nie można zaliczyć, zwrot)
3. rozwiązanie umowy - zwrot (to samo, gdy brak winy niewykonania umowy albo obie strony winne)

Odstąpienie:

1. można zastrzec, że stronie przysługuje prawo odstąpienia od umowy w oznaczonym terminie
2. odstąpienie przez złożenie oświadczenia drugiej stronie
3. **umowa uważana jest za niezawartą** - strony zwracają sobie to, co świadczyły w stanie niezmienionym (chyba że zmiana konieczna w granicach zwykłego zarządu)
4. za świadczone **usługi** należy się wynagrodzenie
5. **odstępne** - zastrzeżenie, że jedna ze stron może odstąpić od umowy za zapłatą określonej sumy - odstąpienie skuteczne tylko jednocześnie z zapłatą odstępnego

4. Bezpodstawne wzbogacenie

Pojęcie:

1. ktoś bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby
2. obowiązek wydania korzyści w naturze, a jeśli niemożliwe - zwrot wartości
3. wydanie w naturze także to, co powinno się uzyskać gdyby nie było zbycia, utraty lub uszkodzenia

Bezpłatne rozporządzenie korzyścią:

1. ktoś bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby
2. rozporządził korzyścią na rzecz osoby trzeciej
3. obowiązek wydania korzyści przechodzi na osobę trzecią

Rozliczenie nakładów:

1. zobowiązany do wydania korzyści może żądać zwrotu nakładów koniecznych (jeśli nie znalazły pokrycia w użytku)
2. zwrot innych nakładów tylko, gdy zwiększają wartość rzeczy w chwili wydania (ale może też nakłady zabrać)
3. jeśli czyniący nakłady wiedział, że mu się nie należy - może żądać zwrotu tylko nakładów zwiększających wartość
4. żądający wydania korzyści zobowiązany do zwrotu nakładów - sąd może zamiast natury orzec zwrot wartości po odliczeniu nakładów

Nienależne świadczenie:

1. odpowiednie stosowanie przepisów do nienależnego świadczenia
2. świadczenie nienależne - ten, kto spełnił:
 1. nie był w ogóle zobowiązany
 2. nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył
 3. podstawa świadczenia odpadła
 4. zamierzone cel świadczenia nie został osiągnięty
 5. czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia

Zwrot:

1. **wygaśnięcie** - obowiązek zwrotu wygasa, jeśli wzbogacony korzyść zurzył lub utracił w taki sposób, że już nie jest wzbogacony, chyba że wyzbywając się lub zużywając powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu
2. **wyłączenie** (nie można żądać zwrotu):
 1. spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany (wyjątek - spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej)
 2. spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego
 3. świadczenie zostało spełnione w celu zadośćuczynienia przedawnionemu roszczeniu
 4. świadczenie zostało spełnione, zanim wierzytelność stała się wymagalna

Pozostałe kwestie:

1. **przepadek świadczenia** - sąd może orzec przepadek świadczenia na rzecz SP, jeśli świadczenie to zostało świadomie spełnione w zamian za dokonanie czynu zabronionego przez ustawę lub w celu niegodziwym (jeśli zużyto lub utracono - wartość)
2. **gra i zakład:**
 1. z gry i zakładu nie można żądać zwrotu, chyba że gra lub zakład były zakazane lub nierzetelne

2. roszczeń można dochodzić tylko gdy gra lub zakład były prowadzone na podstawie zezwolenia organu państwowego
3. **zbieg roszczeń** - przepisy tego działu nie uchybiają obowiązkowi naprawienia szkody

5. Czyny niedozwolone

Wina:

1. kto ze swojej winy wyrządził szkodę - ma naprawić
2. wina organu - osoba prawna ma naprawić szkodę z winy organu

Odpowiedzialność Skarbu Państwa:

1. szkoda wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej
2. odpowiedzialność ponosi SP, jednostka samorządu terytorialnego, inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa
3. jeśli wykonywanie władzy zlecono porozumieniem JST albo innej osobie prawnej, solidarna odpowiedzialność wykonawcy i zlecającego

Szkoda z aktu normatywnego:

1. **szkoda wyrządzona przez wydanie aktu normatywnego** - naprawienia można żądać po stwierdzeniu niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą
2. **szkoda wyrządzona przez niewydanie aktu normatywnego** (obowiązek przewiduje przepis prawa) - niezgodność z prawem niewydania stwierdza sąd rozpoznający sprawę o naprawienie szkody
3. **szkoda wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji** - naprawienia można żądać po stwierdzeniu ich niezgodności z prawem (przepis może mówić inaczej)
4. **szkoda wyrządzona przez niewydanie orzeczenia lub decyzji** (obowiązek wydania przewiduje prawo) - naprawienia można żądać po stwierdzeniu niezgodności z prawem niewydania (przepis może mówić inaczej)

Względy słuszności:

1. przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej została wyrządzona szkoda na osobie
2. okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności
3. poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego jej naprawienia oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę

Powyższych przepisów nie stosuje się, jeśli odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej regulują inne przepisy.

Kwestie podobne do prawa karnego:

1. za szkodę odpowiedzialny także ten, kto nakłania, pomaga lub świadomie korzysta z wyrządzonej drugiemu szkody
2. **obrona konieczna** - brak odpowiedzialności za szkodę u napastnika

3. **stan wyższej konieczności:**

1. kto zniszczył lub uszkodził cudzą rzecz albo zabił lub zranił cudze zwierzę
2. w celu odwrócenia od siebie lub od innych niebezpieczeństwa grożącego bezpośrednio od tej rzeczy lub zwierzęcia
3. nie jest odpowiedzialny za wynikłą stąd szkodę, jeżeli niebezpieczeństwa sam nie wywołał, a niebezpieczeństwu nie można było inaczej zapobiec i jeżeli ratowane dobro jest oczywiście ważniejsze aniżeli dobro naruszone

4. **niepoczytalność:**

1. stan wyłączający świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli - brak odpowiedzialności
2. jeśli ktoś z własnej winy wprowadził się w taki stan - ponosi odpowiedzialność

5. **małoletni** - poniżej 13 lat nie ponosi odpowiedzialności

Wina w nadzorze:

1. z mocy ustawy lub umowy obowiązek nadzoru nad osobą, która z powodu wieku lub stanu nie ponosi winy
2. obowiązek naprawienia szkody, chyba że uczyniono zadość obowiązkowi nadzoru lub szkoda powstałaby także przy starannym nadzorze
3. także do osób pełniących stałą pieczę nawet bez takiego obowiązku nad osobami, które nie mogą ponosić winy

Brak zobowiązanych:

1. sprawcy nie można przypisać winy, a brak osób zobowiązanych do nadzoru, albo nie można od nich uzyskać naprawienia
2. poszkodowany może żądać od sprawcy, jeśli wymagają tego ZWS

Wina w wyborze:

1. powierzenie wykonania czynności innemu
2. odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez sprawcę
3. **wyjątki:**
 1. brak winy w wyborze
 2. wykonanie czynności powierzył osobie, przedsiębiorstwu lub zakładowi, które w zakresie swej działalności zawodowej trudnią się wykonywaniem takich czynności
4. **zwierzchnik:**
 1. powierzenie na własny rachunek wykonania czynności
 2. osobie, która przy wykonywaniu tej czynności podlega jego kierownictwu i ma obowiązek stosować się do jego wskazówek
 3. odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną z winy tej osoby przy wykonywaniu powierzonej jej czynności

Zwierzęta:

1. ktoś chowa zwierzę albo się nim posługuje
2. obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przez zwierzę niezależnie od tego, czy było pod nadzorem, błąkało się czy uciekło
3. **wyjątek** - brak winy

4. **wyjątek wyjątku** - nawet jeśli brak winy, można żądać naprawienia szkody, jeśli z okoliczności (porównanie sytuacji majątkowej) ZWS

5. samopomoc:

1. posiadacz gruntu może zająć cudze zwierzę, jeśli:
 1. wyrządza szkodę na gruncie
 2. zajęcie jest potrzebne do zabezpieczenia roszczenia o naprawienie szkody
2. na zajęтым zwierzęciu ustawowe prawo zastawu (szkoda, koszty żywienia i utrzymania zwierzęcia)

Pomieszczenia i budowle:

1. pomieszczenie:

1. szkoda wyrządzona wyrzuceniem, wylaniem lub spadnięciem przedmiotu z pomieszczenia
2. odpowiedzialność tego, kto zajmuje
3. **brak odpowiedzialności:**
 1. szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej
 2. szkoda nastąpiła wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą zajmujący pomieszczenie nie ponosi odpowiedzialności i której działaniu nie mógł zapobiec

4. budowla:

1. szkoda wyrządzona przez zawalenie się budowli lub oderwanie się części
2. odpowiedzialny samoistny posiadacz
3. **brak odpowiedzialności** - zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części nie wynikło ani z braku utrzymania budowli w należytym stanie, ani z wady w budowie

Przedsiębiorstwo:

1. prowadzenie na własny rachunek, wprawiane w ruch za pomocą sił przyrody (prąd, paliwo, gaz, para)
2. odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu
3. **brak odpowiedzialności** - szkoda nastąpiła:
 1. wskutek siły wyższej
 2. wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności
4. odpowiednie stosowanie do przedsiębiorstw produkujących środki wybuchowe lub podobne
5. nie można ograniczyć ani wyłączyć odpowiedzialności

Posiadacz pojazdu:

1. podobna odpowiedzialność jak wyżej - samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody
2. jeśli **posiadanie zależne** - odpowiada posiadacz zależny
3. **zderzenie się dwóch pojazdów:**
 1. można wzajemnie żądać naprawienia poniesionych szkód na zasadach ogólnych
 2. odpowiedzialność na zasadach ogólnych także wobec pasażerów

4. nie można wyłączyć ani ograniczyć odpowiedzialności

Szkoda w cudzym interesie:

1. ktoś w celu odwrócenia grożącej drugiemu szkody albo w celu odwrócenia wspólnego niebezpieczeństwa przymusowo lub nawet dobrowolnie poniósł szkodę majątkową
2. można żądać naprawienia poniesionych strat w odpowiednim stosunku od osób, które z tego odniosły korzyść

Zapobieganie szkodzie:

1. komu skutek zachowania się innej osoby zagraża bezpośrednio szkoda (w szczególności skutek braku należytego nadzoru nad ruchem kierowanego przez nią przedsiębiorstwa lub zakładu albo nad stanem posiadanego przez nią budynku lub innego urządzenia)
2. można żądać, ażeby osoba ta przedsięwzięła środki niezbędne do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, a w razie potrzeby także, by dała odpowiednie zabezpieczenie

Miarkowanie:

1. w stosunkach między osobami fizycznymi
2. zakres obowiązku naprawienia szkody może być stosownie do okoliczności ograniczony
3. warunek - ze względu na stan majątkowy poszkodowanego lub osoby odpowiedzialnej za szkodę wymagają takiego ograniczenia ZWS

Pozostałe kwestie:

1. **odpowiedzialność solidarna:**
 1. gdy kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym
 2. ten kto naprawił może żądać zwrotu odpowiedniej części zależnie od okoliczności (głównie wina i stopień przyczynienia)
 3. ten kto naprawił bez winy, może żądać zwrotu od winnego sprawcy
2. **przedawnienie:**
 1. standardowa szkoda deliktowa - 3 lata od dnia, w którym dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do naprawienia (max. 10 lat od zdarzenia)
 2. szkoda wynikła ze zbrodni lub występku - 20 lat od popełnienia przestępstwa
 3. szkoda na osobie - przedawnienie nie może skończyć się przed upływem 3 lat od dowiedzenia się
 4. roszczenia osoby małoletniej o naprawienie szkody na osobie - nie wcześniej niż 2 lata od uzyskania pełnoletności
3. **zbieg roszczeń:**
 1. działanie lub zaniechanie, z którego szkoda wynikła, stanowiło niewykonanie lub nienależyte wykonanie istniejącego uprzednio zobowiązania
 2. nie wyłącza roszczenia o naprawienie szkody z tytułu czynu niedozwolonego, chyba że z treści istniejącego uprzednio zobowiązania wynika co innego

Zdrowie, życie, osoby:

1. **szkoda na osobie:**
 1. **uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia** - naprawienie szkody obejmuje wszelkie wynikłe koszty

2. **na żądanie poszkodowanego** - zobowiązany powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na leczenie, a jeśli inwalida - także sumę na przygotowanie do zawodu
3. **poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy**, albo zwiększyły się potrzeby lub zmniejszyły widoki na przyszłość - może żądać renty
4. jeśli w chwili wydania wyroku szkody nie da się ustalić - **renta tymczasowa**
- 2. zadośćuczynienie pieniężne:**
 1. w wypadkach powyższych sąd może przyznać zadośćuczynienie za doznaną krzywdę
 2. to samo przy pozbawieniu wolności oraz skłonieniu (podstęp, gwałt, nadużycie stosunku zależności) do czynu nierządnego
 3. roszczenie przechodzi na spadkobierców, gdy zostało uznane na piśmie albo wszczęto za życia
- 3. śmierć poszkodowanego:**
 1. **wskutek uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia śmierć** - zobowiązany zwraca koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł
 2. **uprawniony od zmarłego do alimentów** - może żądać od zobowiązanego renty stosownie do potrzeb i możliwości majątkowych zmarłego (to samo osoby bliskie, które dostawały dobrowolnie i stale środki utrzymania - ZWS)
 3. **odszkodowanie dla najbliższych członków rodziny zmarłego** - wskutek śmierci nastąpiło pogorszenie sytuacji życiowej
 4. **zadośćuczynienie dla najbliższych** - za doznaną krzywdę
4. **szkody prenatalne** - z chwilą urodzenia dziecko może żądać naprawienia szkód doznanych przed urodzeniem
5. **kapitalizacja renty:**
 1. z ważnych powodów
 2. na żądanie poszkodowanego
 3. sąd może przyznać mu zamiast renty lub jej części odszkodowanie jednorazowe
 4. w szczególności gdy stał się inwalidą, a przyznanie umożliwi przygotowanie do zawodu
6. **naruszenie dobra osobistego:**
 1. odpowiednia suma zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub na cel społeczny
 2. niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia
 3. odpowiednie stosowanie o spadkobiercach
7. roszczenie **nie mogą być zbywalne, chyba że** są już wymagalne i zostały uznane na piśmie lub wyrokiem

6. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny

Ryzyko producenta:

1. odpowiedzialność producenta za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny
2. **produkt** - rzecz ruchoma (nawet połączona z inną), zwierzęta i energia elektryczna
3. **niebezpieczny** - niezapewniający bezpieczeństwa, jakiego można oczekiwać, uwzględniając normalne użycie produktu - decydują okoliczności z chwili wprowadzenia do obrotu, a zwłaszcza sposób zaprezentowania na rynku

Szkoda:

1. producent odpowiada za szkodę na mieniu
2. gdy rzecz zniszczona lub uszkodzona należy do rzeczy zwykle przeznaczanych do osobistego użytku
3. w taki przede wszystkim sposób korzystał z niej poszkodowany

Okoliczności zwalniające:

1. producent nie wprowadził produktu do obrotu
2. wprowadzenie produktu do obrotu nastąpiło poza zakresem jego działalności gospodarczej
3. właściwości niebezpieczne produktu ujawniły się po wprowadzeniu go do obrotu, chyba że wynikały one z przyczyny tkwiącej poprzednio w produkcji
4. nie można było przewidzieć niebezpiecznych właściwości produktu, uwzględniając stan nauki i techniki w chwili wprowadzenia produktu do obrotu, albo gdy właściwości te wynikały z zastosowania przepisów prawa

Domniemanie - produkt niebezpieczny, który spowodował szkodę, został wytworzony i wprowadzony do obrotu w zakresie działalności gospodarczej producenta.

Podmiot odpowiedzialny:

1. **odpowiada jak producent:**
 1. wytwórca materiału, surowca lub części składowej produktu (wyjątek - wyłączną przyczyną szkody była wadliwa konstrukcja produktu lub wskazówki producenta)
 2. ten kto umieszcza na produkcie swoją nazwę, znak towarowy lub inne oznaczenie odróżniające i podaje się za producenta
 3. importer - zagraniczny produkt wprowadza do Polski
2. producent i podmiot odpowiedzialny **odpowiadają solidarnie**
3. **jeśli nie wiadomo kto jest kto** - odpowiada ten, kto w zakresie działalności zbył produkt (uwolnienie - w ciągu miesiąca od daty zawiadomienia o szkodzie wskaże poszkodowanemu osobę i adres producenta lub podmiotu odpowiedzialnego) - jeśli nie może ich wskazać, może wskazać osobę, od której sam nabył

Osoba trzecia:

1. za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny odpowiada osoba trzecia
2. solidarnie z tymi wyżej
3. odesłanie do przepisów o odpowiedzialności solidarnej

Zakres odszkodowania:

1. za szkodę na mieniu nie obejmuje uszkodzenia samego produktu ani korzyści, jakie poszkodowany mógłby osiągnąć w związku z jego używaniem
2. odszkodowanie za produkt niebezpieczny nie przysługuje, gdy szkoda na mieniu nie przekracza 500 euro

Pozostałe kwestie:

1. przedawnienie:
 1. roszczenie o naprawienie szkody - 3 lata od dnia, w którym dowiedział się lub mógł się

- dowiedzieć o szkodzie i osobie
2. zawsze 10 lat po wprowadzeniu do obrotu
 2. odpowiedzialności za produkt niebezpieczny nie można ograniczyć ani wyłączyć
 3. **zbieg przepisów** - nie wyłączają odpowiedzialności z szkodę na zasadach ogólnych, za szkody wynikłe z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania oraz odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady i gwarancji jakości

7. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania

7.1. Wykonanie zobowiązań

Świadczenie częściowe:

1. wierzyciel nie może odmówić przyjęcia świadczenia częściowego, choćby cała wierzytelność wymagalna
2. wyjątek - narusza to jego uzasadniony interes

Zaliczenie zapłaty:

1. dłużnik może wskazać, który dług chce zaspokoić
2. wierzyciel może zdecydować, czy zaliczyć na świadczenia uboczne, czy należność główną
3. jeśli dłużnik nie wskazał, a przyjął pokwitowanie gdzie wskazał wierzyciel - nie może żądać zaliczenia na inny dług
4. jeśli brak oświadczeń obu - najpierw wymagalne i najstarsze

Świadczenie do rąk nieuprawnionego:

1. świadczenie zostało spełnione do rąk osoby nieuprawnionej do jego przyjęcia
2. przyjęcie świadczenia nie zostało potwierdzone przez wierzyciela
3. dłużnik jest zwolniony w takim zakresie, w jakim wierzyciel ze świadczenia skorzystał
4. odpowiednie stosowanie gdy przyjął wierzyciel, który był do tego niezdolny

Świadczenie zamiast wykonania:

1. dłużnik w celu zwolnienia się ze zobowiązania spełnia za zgodą wierzyciela inne świadczenie - zobowiązanie wygasa
2. gdy przedmiot świadczenia ma wady, dłużnik obowiązany jest do rękojmi według przepisów o rękojmi przy sprzedaży

Miejsce spełnienia:

1. jeśli nie jest oznaczone ani nie wynika z właściwości zobowiązania:
 1. miejsce, gdzie w chwili powstania zobowiązania dłużnik mieszka lub ma siedzibę
 2. świadczenie pieniężne powinno być spełnione w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia; jeżeli wierzyciel zmienił miejsce zamieszkania lub siedzibę po powstaniu zobowiązania, ponosi spowodowaną przez tę zmianę nadwyżkę kosztów przesłania
2. zobowiązanie ma związek z przedsiębiorstwem dłużnika lub wierzyciela - o miejscu spełnienia świadczenia rozstrzyga siedziba przedsiębiorstwa
3. przedsiębiorca jest obowiązany przesłać rzecz konsumentowi do oznaczonego miejsca -

miejsce to uważa się za miejsce spełnienia świadczenia (inne zastrzeżenie nieważne)

Termin spełnienia:

1. jeśli nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania - niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania
2. **świadczenie częściowe:**
 1. strony zastrzegły w umowie, że spełnienie świadczenia następować będzie częściami w ciągu określonego czasu, ale nie ustaliły wielkości poszczególnych świadczeń częściowych albo terminów, w których ma nastąpić spełnienie każdego z tych świadczeń
 2. wierzyciel może przez oświadczenie, złożone dłużnikowi w czasie właściwym, ustalić zarówno wielkość poszczególnych świadczeń częściowych, jak i termin spełnienia każdego z nich, jednakże powinien uwzględnić możliwości dłużnika oraz sposób spełnienia świadczenia
3. termin spełnienia świadczenia oznaczony przez czynność prawną poczytuje się w razie wątpliwości za zastrzeżony na korzyść **dłużnika**
4. **wymagalność natychmiastowa** - jeśli dłużnik stał się niewypłacalny albo jeżeli wskutek okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność, zabezpieczenie wierzytelności uległo znacznemu zmniejszeniu - wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia bez względu na zastrzeżony termin

Inwentarz i zarząd:

1. **spis inwentarza:**
 1. zobowiązany do wydania zbioru rzeczy lub masy majątkowej albo do udzielenia wiadomości o zbiorze rzeczy lub o masie majątkowej
 2. powinien przedstawić wierzycielowi spis rzeczy należących do zbioru lub spis przedmiotów wchodzących w skład masy majątkowej
 3. jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że przedstawiony spis nie jest rzetelny lub dokładny, wierzyciel może żądać, ażeby dłużnik złożył zapewnienie przed sądem, iż sporządził spis według swojej najlepszej wiedzy
2. **rachunek z zarządu:**
 1. zobowiązany do złożenia rachunku z zarządu powinien przedstawić wierzycielowi na piśmie zestawienie wpływów i wydatków wraz z potrzebnymi dowodami
 2. jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że przedstawione zestawienie wpływów nie jest rzetelne lub dokładne, wierzyciel może żądać, ażeby dłużnik złożył zapewnienie przed sądem, iż sporządził zestawienie według swojej najlepszej wiedzy

Prawo zatrzymania:

1. zobowiązany do wydania cudzej rzeczy może zatrzymać do chwili zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczeń o:
 1. zwrot nakładów na rzecz
 2. naprawienie szkody wyrządzonej przez rzecz
2. nie stosuje się, gdy obowiązek wydania wynika z czynu niedozwolonego, najem, dzierżawę lub użyczenie

Pokwitowanie:

1. dłużnik, spełniając świadczenie, może żądać od wierzyciela pokwitowania
2. dłużnik może żądać pokwitowania w szczególnej formie, jeżeli ma w tym interes
3. koszty pokwitowania ponosi dłużnik, chyba że umówiono się inaczej
4. **wierzyciel odmawia pokwitowania** - dłużnik może powstrzymać się ze spełnieniem świadczenia albo złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego
5. świadczenie do rąk osoby, która okazuje pokwitowanie wystawione przez wierzyciela, zwalnia dłużnika, chyba że było zastrzeżone, iż świadczenie ma nastąpić do rąk własnych wierzyciela, albo chyba że dłużnik działał w złej wierze
6. **domniemanie:**
 1. z pokwitowania zapłaty dłużnej sumy wynika domniemanie zapłaty należności ubocznych
 2. z pokwitowania świadczenia okresowego wynika domniemanie, że spełnione zostały również świadczenia okresowe wymagalne wcześniej

Zwrot dokumentu:

1. jeśli istnieje dokument stwierdzający zobowiązanie, dłużnik spełniając świadczenie może żądać
2. jeśli wierzyciel ma interes w zachowaniu (np. gdy spełnił częściowo), dłużnik może żądać uczynienia odpowiedniej wzmianki na dokumencie
3. **utrata dokumentu** - dłużnik może niezależnie od pokwitowania żądać od wierzyciela oświadczenia na piśmie, że dokument utracony
4. **wierzyciel odmawia zwrotu lub wzmianki albo oświadczenia** - dłużnik może powstrzymać się ze spełnieniem świadczenia albo złożyć do depozytu sądowego

Złożenie do depozytu:

1. poza przypadkami ustawowymi **dłużnik może złożyć do depozytu świadczenie:**
 1. wskutek okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności, nie wie, kto jest wierzycielem, albo nie zna miejsca zamieszkania lub siedziby wierzyciela
 2. jeżeli wierzyciel nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych ani przedstawiciela uprawnionego do przyjęcia świadczenia
 3. jeżeli powstał spór, kto jest wierzycielem
 4. jeżeli z powodu innych okoliczności dotyczących osoby wierzyciela świadczenie nie może być spełnione
2. **zawiadomienie:**
 1. o złożeniu dłużnik niezwłocznie zawiadamia wierzyciela (chyba że trudne do przewyciężenia przeszkody)
 2. na piśmie
 3. jeśli nie zawiadomił - odpowiedzialność za szkodę
3. **odebranie:**
 1. dopóki wierzyciel nie zażąda z depozytu, dłużnik może odebrać
 2. jeśli odbierze dłużnik - nie było nigdy w depozycie
4. **skutki** - ważne złożenie do depozytu sądowego ma takie same skutki jak spełnienie świadczenia i zobowiązuje wierzyciela do zwrotu dłużnikowi kosztów złożenia

7.2. Skutki niewykonania zobowiązań

Odpowiedzialność odszkodowawcza dłużnika:

1. dłużnik ma naprawić szkodę wynikłą z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania
2. wyjątek - niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi
3. **niezachowanie należytej ostrożności** - jeśli przepis albo czynność nie stanowi inaczej, dłużnik odpowiada za niezachowanie należytej staranności

Umowa o odpowiedzialność:

1. dłużnik może przez umowę przyjąć odpowiedzialność za niewykonanie lub za nienależyte wykonanie zobowiązania z powodu oznaczonych okoliczności, za które na mocy ustawy odpowiedzialności nie ponosi
2. nie można zastrzec, że dłużnik nie będzie odpowiadał za szkodę umyślną wyrządzoną wierzycielowi

Odpowiedzialność za inne osoby:

1. dłużnik odpowiedzialny za inne osoby jak za siebie
2. zakres:
 1. osoby, za pomocą których wykonuje zobowiązanie
 2. osoby, którym powierza wykonanie zobowiązania
3. to samo do przedstawicieli ustawowych dłużnika

Niemożliwość świadczenia następcza:

1. świadczenie stało się niemożliwe przez okoliczności, za które nie ponosi dłużnik odpowiedzialności - zobowiązanie wygasa
2. rzecz będąca przedmiotem świadczenia została zbyta, utracona lub uszkodzona - dłużnik obowiązany jest wydać wszystko, co uzyskał w zamian za tę rzecz albo jako naprawienie szkody

Zwłoka:

1. **zwłoka dłużnika** - nie spełnia świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela
2. wyjątek - opóźnienie jest wynikiem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności
3. **skutki zwłoki:**
 1. wierzyciel może żądać naprawienia szkody
 2. gdy świadczenie utraciło dla wierzyciela całkowicie lub w przeważającym stopniu znaczenie - wierzyciel może nie przyjąć i żądać odszkodowania za niewykonanie zobowiązania
4. **przypadek mieszany:**
 1. przedmiotem świadczenia jest rzecz oznaczona co do tożsamości
 2. dłużnik będący w zwłoce odpowiedzialny jest za utratę lub uszkodzenie przedmiotu świadczenia
 3. **wyjątek** - utrata lub uszkodzenie nastąpiłoby także wtedy, gdyby świadczenie zostało spełnione w czasie właściwym

5. kupno na koszt dłużnika:

1. przedmiotem świadczenia jest określona ilość rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku
2. wierzyciel może w razie zwłoki dłużnika nabyć na jego koszt taką samą ilość rzeczy tego samego gatunku albo żądać od dłużnika zapłaty ich wartości, zachowując w obu wypadkach roszczenie o naprawienie szkody wynikłej ze zwłoki

6. zastępcze wykonanie czynności:

1. zwłoka dłużnika w wykonaniu zobowiązania czynienia
2. wierzyciel może, zachowując roszczenie o naprawienie szkody, żądać upoważnienia przez sąd do wykonania czynności na koszt dłużnika
3. **świadczenie polega na zaniechaniu** - wierzyciel może, zachowując roszczenie o naprawienie szkody, żądać upoważnienia przez sąd do usunięcia na koszt dłużnika wszystkiego, co dłużnik wbrew zobowiązaniu uczynił
4. **wypadki nagłe** - wierzyciel może, zachowując roszczenie o naprawienie szkody, wykonać bez upoważnienia sądu czynność na koszt dłużnika lub usunąć na jego koszt to, co dłużnik wbrew zobowiązaniu uczynił

Opóźnienie świadczeń pieniężnych:

1. wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi
2. stopa odsetek nie była oznaczona - **odsetki ustawowe**
3. wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej niż stopa ustawowa - wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy
4. wierzyciel dodatkowo może żądać odszkodowania na zasadach ogólnych
5. od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie dopiero od chwili wytoczenia o nie powództwa, chyba że po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłużnej sumy (nie dotyczy pożyczek długoterminowych od kredytodawców)

Kary:

1. **kara umowna** - zastrzeżenie w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy
2. dłużnik nie może bez zgody wierzyciela zwolnić się ze zobowiązania przez zapłatę kary umownej
3. **wysokość:**
 1. kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody
 2. odszkodowanie powyżej wysokości niedopuszczalne, chyba że strony postanowiły inaczej
 3. zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane - dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana

Zwłoka wierzyciela:

1. dłużnik może żądać naprawienia wynikłej stąd szkody; może również złożyć przedmiot świadczenia do depozytu sądowego

2. przypadki:

1. bez uzasadnionego powodu uchyła się od przyjęcia zaoferowanego świadczenia
2. odmawia dokonania czynności, bez której świadczenie nie może być spełnione
3. oświadcza dłużnikowi, że świadczenia nie przyjmie

7.3. Wykonanie i skutki niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych

Ogólnie:

1. odpowiednie stosowanie poprzednich zapisów
2. **umowa wzajemna** - gdy obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej
3. **świadczenie wzajemne** - świadczenie będące przedmiotem zobowiązań z umów wzajemnych

Jednoczesne spełnienie:

1. świadczenia wzajemne powinny być spełnione jednocześnie (umowa, ustawa, orzeczenie lub decyzja mogą mówić co innego)
2. każda ze stron może powstrzymać się ze spełnieniem świadczenia, dopóki druga strona nie zaoferuje świadczenia wzajemnego

Wstrzymanie świadczenia:

1. jedna ze stron obowiązana jest spełnić świadczenie wzajemne wcześniej, a spełnienie świadczenia przez drugą stronę jest wątpliwe ze względu na jej stan majątkowy - strona zobowiązana do wcześniejszego świadczenia może powstrzymać się z jego spełnieniem, dopóki druga strona nie zaoferuje świadczenia wzajemnego lub nie da zabezpieczenia
2. uprawnienie nie przysługuje stronie, która w chwili zawarcia umowy wiedziała o złej sytuacji majątkowej

Zwłoka:

1. jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej - druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy
2. dodatkowo może żądać wykonania zobowiązania i naprawienia szkody
3. świadczenia obu stron są podzielne - jeśli jedna strona w zwłoce co do części, druga może odstąpić od tej części lub całej reszty, albo od umowy w całości (jeśli wykonanie częściowe nie ma dla niej znaczenia)

Odstąpienie:

1. uprawnienie do odstąpienia od umowy wzajemnej zostało zastrzeżone na wypadek niewykonania zobowiązania w terminie ściśle określonym - strona uprawniona może w razie zwłoki drugiej strony odstąpić od umowy bez wyznaczenia terminu dodatkowego
2. to samo, gdy wykonanie po terminie dla drugiej strony nie ma znaczenia
3. strona obowiązana do spełnienia świadczenia oświadczy, że świadczenia tego nie spełni - druga strona może odstąpić od umowy bez wyznaczenia terminu dodatkowego, także przed nadejściem oznaczonego terminu spełnienia świadczenia

4. zwrot:

1. strona, która odstępuje, ma zwrócić drugiej wszystko, co otrzymała na mocy umowy (a druga ma przyjąć)
2. strona może żądać nie tylko zwrotu tego, co świadczyła, ale także naprawienia szkody za niewykonanie zobowiązania
3. zwrot na rzecz konsumenta niezwłocznie

Niemожność jednego ze świadczeń:

1. jedno ze świadczeń wzajemnych stało się niemożliwe wskutek okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność strona zobowiązana - druga strona może:
 1. żądać naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania
 2. odstąpić od umowy
2. **częściowa niemożność** - druga może odstąpić, jeśli częściowe wykonanie nie ma znaczenia
3. **niemożliwość niezawiniona**:
 1. jedno ze świadczeń wzajemnych stało się niemożliwe wskutek okoliczności, za które żadna ze stron odpowiedzialności nie ponosi - strona, która miała to świadczenie spełnić, nie może żądać świadczenia wzajemnego, a w wypadku, gdy je już otrzymała, obowiązana jest do zwrotu według przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu
 2. **częściowa niemożliwość** - strona traci uprawnienie do żądania takiej części świadczenia wzajemnego (może odstąpić, jeśli wykonanie częściowe nie ma dla niej znaczenia)

Prawo zatrzymania:

1. wskutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych
2. każdej ze stron przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot
3. odpowiednie stosowanie do rozwiązania lub nieważności umowy wzajemnej

8. Potrącenie, odnowienie, zwolnienie z długu

Potrącenie:

1. **przesłanki**:
 1. dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami
 2. przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku
 3. obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym
 4. każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony
2. obie wierzytelności **umarzają** się nawzajem **do wysokości wierzytelności niższej**
3. potrącenia dokonuje się przez **oświadczenie** złożone drugiej stronie
4. oświadczenie **ma moc wsteczną** od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe
5. przedmiotem potrącenia są wierzytelności, których **miejsca spełnienia świadczeń są różne** - strona korzystająca z możliwości potrącenia obowiązana jest uiścić drugiej stronie sumę potrzebną do pokrycia wynikającego dla niej uszczerbku
6. **odroczenie wykonania zobowiązania** udzielone przez sąd albo bezpłatnie przez wierzyciela nie wyłącza potrącenia
7. **wierzytelność przedawniona** może być potrącona, jeżeli w chwili, gdy potrącenie stało się

- możliwe, przedawnienie jeszcze nie nastąpiło
8. przepisy o zaliczeniu zapłaty stosuje się **odpowiednio** do potrącenia
 9. **zajęcie wierzytelności** przez osobę trzecią wyłącza umorzenie tej wierzytelności przez potrącenie tylko wtedy, gdy dłużnik stał się wierzycielem swego wierzyciela dopiero po dokonaniu zajęcia albo gdy jego wierzytelność stała się wymagalna po tej chwili, a przy tym dopiero później aniżeli wierzytelność zajęta
 10. **nie można umorzyć przez potrącenie:**
 1. wierzytelności nieulegające zajęciu
 2. wierzytelności o dostarczenie środków utrzymania
 3. wierzytelności wynikające z czynów niedozwolonych
 4. wierzytelności, co do których potrącenie jest wyłączone przez przepisy szczególne

Odnowienie:

1. **odnowienie** - w celu umorzenia zobowiązania dłużnik zobowiązuje się za zgodą wierzyciela spełnić inne świadczenie albo nawet to samo świadczenie, lecz z innej podstawy prawnej, zobowiązanie dotychczasowe wygasa
2. w razie **wątpliwości** - zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi odnowienia
3. **wierzytelność** była **zabezpieczona** poręczeniem lub ograniczonym prawem rzeczowym ustanowionym przez osobę trzecią - poręczenie lub ograniczone prawo rzeczowe wygasa z chwilą odnowienia, chyba że poręczyciel lub osoba trzecia wyrazi zgodę na dalsze trwanie zabezpieczenia

Zwolnienie z długu:

1. wierzyciel zwalnia dłużnika z długu
2. dłużnik zwolnienie przyjmuje

9. Zmiana wierzyciela lub dłużnika

9.1. Zmiana wierzyciela

Przelew:

1. wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią
2. **wyjątek** - ustawa, umowa lub właściwość zobowiązania
3. wraz z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności roszczenie o zaległe odsetki
4. **forma** - jeśli wierzytelność na piśmie, przelew na piśmie

Skutek zobowiązująco-rozporządzający:

1. umowa sprzedaży, zamiany, darowizny lub inna umowa zobowiązująca do przeniesienia wierzytelności przenosi wierzytelność na nabywcę, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej albo że strony inaczej postanowiły
2. zawarcie umowy przelewu następuje w wykonaniu zobowiązania wynikającego z uprzednio zawartej umowy zobowiązującej do przeniesienia wierzytelności, z zapisu zwykłego, z bezpodstawnego wzbogacenia lub z innego zdarzenia - ważność umowy przelewu zależy od istnienia tego zobowiązania

Zapłata do rąk zbywcy:

1. dopóki zbywca nie zawiadomił dłużnika o przelewie, spełnienie świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela ma skutek względem nabywcy, chyba że w chwili spełnienia świadczenia dłużnik wiedział o przelewie
2. odpowiednie stosowanie do innych czynności prawnych dokonanych między dłużnikiem a poprzednim wierzycielem

Zarzuty i zastrzeżenie zgody dłużnika:

1. dłużnikowi przysługują przeciwko nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie
2. dłużnik może z przelanej wierzytelności potrącić wierzytelność, która mu przysługuje względem zbywcy, chociażby stała się wymagalna dopiero po otrzymaniu przez dłużnika zawiadomienia o przelewie (nie dotyczy to wypadku, gdy wierzytelność przysługująca względem zbywcy stała się wymagalna później niż wierzytelność będąca przedmiotem przelewu)
3. **zastrzeżenie zgody:**
 1. wierzytelność jest stwierdzona pismem - zastrzeżenie umowne, iż przelew nie może nastąpić bez zgody dłużnika, jest skuteczne względem nabywcy tylko wtedy, gdy pismo zawiera wzmiankę o tym zastrzeżeniu
 2. **wyjątek** - nabywca w chwili przelewu o zastrzeżeniu wiedział

Zarzuty i odpowiedzialność zbywcy:

1. dłużnik, który otrzymał o przelewie pisemne zawiadomienie pochodzące od zbywcy, spełnił świadczenie do rąk nabywcy wierzytelności - zbywca może powołać się wobec dłużnika na nieważność przelewu albo na zarzuty wynikające z jego podstawy prawnej tylko wtedy, gdy w chwili spełnienia świadczenia były one dłużnikowi wiadome
2. odpowiednie stosowanie do innych czynności prawnych dokonanych między dłużnikiem a nabywcą
3. zbywca wierzytelności ponosi względem nabywcy odpowiedzialność za to, że wierzytelność mu przysługuje - za wypłacalność dłużnika w chwili przelewu ponosi odpowiedzialność tylko o tyle, o ile tę odpowiedzialność na siebie przyjął

Dokument na okaziciela:

1. nie stosuje się do wierzytelności związanych z dokumentem na okaziciela lub z dokumentem zbywalnym przez indos
2. przeniesienie wierzytelności z dokumentu na okaziciela następuje przez przeniesienie własności dokumentu. Do przeniesienia własności dokumentu potrzebne jest jego wydanie

Wstąpienie w prawa wierzyciela:

1. osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, nabywa spłaconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty:
 1. jeżeli płaci cudzy dług, za który jest odpowiedzialna osobiście albo pewnymi przedmiotami majątkowymi
 2. jeżeli przysługuje jej prawo, przed którym spłacona wierzytelność ma pierwszeństwo

zaspokojenia

3. jeżeli działa za zgodą dłużnika w celu wstąpienia w prawa wierzyciela; zgoda dłużnika powinna być pod nieważnością wyrażona na piśmie
4. jeżeli to przewidują przepisy szczególne
2. w wypadkach powyższych wierzyciel nie może odmówić przyjęcia świadczenia, które jest już wymagalne
3. jeżeli wierzyciel został sponyony przez osobę trzecią tylko w części, przysługuje mu co do pozostałej części pierwszeństwo zaspokojenia przed wierzytelnością, która przeszła na osobę trzecią wskutek zapłaty częściowej

9.2. Zmiana dłużnika

Przejęcie długu:

1. osoba trzecia może wstąpić na miejsce dłużnika, który zostaje zwolniony z długu
2. forma:
 1. przez umowę między wierzycielem a osobą trzecią za zgodą dłużnika; oświadczenie dłużnika może być złożone którejkolwiek ze stron
 2. przez umowę między dłużnikiem a osobą trzecią za zgodą wierzyciela; oświadczenie wierzyciela może być złożone którejkolwiek ze stron; jest ono bezskuteczne, jeżeli wierzyciel nie wiedział, że osoba przejmująca dług jest niewypłacalna
 3. pod rygorem nieważności forma pisemna, to samo zgoda wierzyciela

Zgoda:

1. każda ze stron umowy może wyznaczyć osobie, której zgoda jest potrzebna, odpowiedni termin do wyrażenia zgody - bezskuteczny upływ wyznaczonego terminu jest jednoznaczny z odmówieniem zgody
2. skuteczność umowy o przejęcie długu zależy od zgody dłużnika - dłużnik zgody odmówił, umowę uważa się za niezawartą
3. skuteczność umowy o przejęcie długu zależy od zgody wierzyciela - wierzyciel zgody odmówił, strona, która według umowy miała przejąć dług, jest odpowiedzialna względem dłużnika za to, że wierzyciel nie będzie od niego żądał spełnienia świadczenia

Domniemane przejęcie długu:

1. w umowie o przeniesienie własności nieruchomości nabywca zobowiązał się zwolnić zbywcę od związanych z własnością długów
2. poczytuje się w razie wątpliwości, że strony zawarły umowę o przejęcie tych długów przez nabywcę

Zarzuty przejemcy:

1. przejmującemu dług przysługują przeciwko wierzycielowi wszelkie zarzuty, które miał dotychczasowy dłużnik, z wyjątkiem zarzutu potrącenia z wierzytelności dotychczasowego dłużnika
2. przejmujący dług nie może powoływać się względem wierzyciela na zarzuty wynikające z istniejącego między przejmującym dług a dotychczasowym dłużnikiem stosunku prawnego, będącego podstawą prawną przejęcia długu; nie dotyczy to jednak zarzutów, o których wierzyciel wiedział

Zabezpieczenia:

1. wierzytelność była zabezpieczona poręczeniem lub ograniczonym prawem rzeczowym ustanowionym przez osobę trzecią
2. poręczenie lub ograniczone prawo rzeczowe wygasa z chwilą przejęcia długu, chyba że poręczyciel lub osoba trzecia wyrazi zgodę na dalsze trwanie zabezpieczenia

10. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika.

Przesłanki:

1. wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową - każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli:
 1. dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności)
 2. osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć
2. wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w **bliskim z nim stosunku** - domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (to samo z przedsiębiorcą w stałych stosunkach)

Czynność nieodpłatna:

1. wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie
2. wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli

Domniemanie pokrzywdzenia:

1. w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny - domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli
2. to samo gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny

Ochrona przyszłych wierzycieli:

1. odpowiednie stosowanie powyższych regulacji gdy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli
2. jeżeli jednak osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową odpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną tylko wtedy, gdy osoba trzecia o zamiarze dłużnika wiedziała

Zaskarżenie:

1. uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową
2. osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią - wierzyciel może wystąpić bezpośrednio

przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne

Dochodzenie - wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły

Zwolnienie się osoby trzeciej:

1. uzyskała korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli
2. może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela żądającego uznania czynności za bezskuteczną
3. warunek - zaspokoi tego wierzyciela albo wskaże mu wystarczające do jego zaspokojenia mienie dłużnika

Przedawnienie - uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie lat pięciu od daty tej czynności.